

Ηθική και ασαφής λογική

ΓΙΟΥΛΗ Ι. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Με αφορμή την έκθεση που συνέταξε το 2006 το Συμβούλιο Βιοηθικής του Νάφιλντ παρέχοντας οδηγίες προς γιατρούς και γονείς να μην κάνουν ανάνηψη σε πρόωρα νεογνά μικρότερα των 22 εβδομάδων, αναζητείται ένας κατά το δυνατόν αποτελεσματικός τρόπος να ξεπεραστεί το ηθικό δίλημμα με το οποίο μπορεί να έρχεται αντιμέτωπος ο γιατρός όταν καλείται να αποφασίσει εάν θα συμμορφωθεί προς τους εκάστοτε κώδικες δεοντολογίας και τις οδηγίες μιας Επιτροπής ή εάν θα λειτουργήσει διαφορετικά και άρα ενάντια προς τους κώδικες και τις αρχές. Κατ'αρχάς, μέσα από την αντιπαραβολή της ηθικής με τους νόμους και τους κώδικες δεοντολογίας εν γένει αναδεικνύεται η αυτονομία της ηθικής και η αδυναμία των νόμων να μας βοηθήσουν στην άρση των ηθικών διλημμάτων μας. Και τούτο συμβαίνει γιατί οι νόμοι διέπονται από έναν απόλυτο χαρακτήρα εν αντιθέσει προς την πραγματικότητα και ό,τι συμβαίνει γύρω μας –άρα και οι διλημματικές καταστάσεις τις οποίες καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε– που διακρίνονται από ασάφεια, αβεβαιότητα και αοριστία. Εάν, όμως, η πραγματικότητα –η πραγματικότητα που γεννά και τα διλήμματα– είναι απροσδιόριστη και ασαφής, τότε φαίνεται ότι κάθε συλλογισμός που βασίζεται στην παραδοσιακή, δίτιμη λογική –στους κόλπους της οποίας τα πράγματα αντιμετωπίζονται σαν να είναι βέβαια, συγκεκριμένα και σαφή– αποδεικνύεται ανεπαρκής κατά την προσπάθεια άρσης των ηθικών διλημμάτων μας. Ως λύση προτείνεται η εφαρμογή μιας μορφής πολύτιμης λογικής, της λεγόμενης ασαφούς λογικής, στους κόλπους της οποίας όχι μόνο λαμβάνεται υπόψη η ασάφεια που διαπιστώνουμε να επικρατεί γύρω μας αλλά, επιπλέον, επιχειρείται να περιοριστεί, εάν όχι να εξαλειφθεί. Έτσι, ο γιατρός του παραπάνω παραδείγματος, λειτουργώντας με βάση τους κανόνες της

ασαφούς λογικής, θα μπορέσει να συνεκτιμήσει παράγοντες που δεν θα του επιτρεπόταν εάν συμμορφωνόταν προς νόμους, κώδικες δεοντολογίας και αρχές της δίκαιης λογικής, καταφέροντας, τελικά, εάν όχι να εξαλείψει, τουλάχιστον να αμβλύνει την ένταση του οδυνηρού εκείνου συναισθήματος που βιώνει κανείς κάθε φορά που καλείται να ξεπεράσει ένα ηθικό δίλημμα.

Αδυναμία Βουλήσεως

ΕΛΕΝΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το φαινόμενο μπορεί να ορισθεί ως η δράση η οποία εκπορεύεται από ένα συνδυασμό επιθυμιών και πεποιθήσεων, σχετικών προς μια δεδομένη κατάσταση, και η οποία εν γνώσει μας αντίκειται στη βέλτιστη κρίση μας, αναφορικά με την προκειμένη περίπτωση. Εστιάζω στη σύγχρονη πρόσληψη του ζητήματος στο χώρο της αναλυτικής φιλοσοφίας. Οι θέσεις του Wiggins του Davidson, τις οποίες αναφέρω, επιχειρούν να προσδώσουν χαρακτήρα παραδόξου στα φαινόμενα ακρασίας, αλλά, ουσιαστικά, συγχέουν δύο έννοιες της “βέλτιστης κρίσεως” για τη διλημματική κατάσταση. Η πρώτη έννοια έχει κανονιστικό χαρακτήρα, καθώς η πράξη που κρίνεται βέλτιστη, καίτοι δεν οδηγεί στην ανάλογη δράση, μπορεί να χαρακτηρίζεται έτσι λόγω του ηθικού της κύρους, ή της κοινωνικής της αποδοχής ή επειδή επιτάσσεται από την εξής δευτέρου επιπέδου επιθυμία: το υποκείμενο θα επιθυμούσε να επιθυμούσε να δράσει βάσει της βέλτιστης κρίσεώς του, παρά να υποκύψει στην επιθυμία που την αντιστρατεύεται. Ό,τι απ’ αυτά και να ισχύει, δεν ελλοχεύει παράδοξο, διότι η έννοια που προσδίδεται στη “βέλτιστη κρίση” δεν συμπίπτει απαραίτητα με την απόφαση που αντιστοιχεί στη σφοδρότερη επιθυμία, βάσει της οποίας τελικά το υποκείμενο έδρασε. Υπό τη δεύτερη πιθανή έννοια, το υποκείμενο έκρινε ότι η αγαθή πράξη ήταν καλύτερη για το ίδιο, ίσως ως ο τρόπος δράσεως